

de song zelf fantaseren. De melodie doet er niet zo veel toe.

★

Met een tekst suggereer je, je roept op. Althans dat is wat ik het boeiendste aan schrijven vind. Oproepen: zoals in primitieve of religieuze maatschappijen geesten worden opgeroepen. De geesten uit verre oorden of een ver verleden naar hier laten komen, doen verschijnen. De aanwezigheid van wat al lang afwezig is, opnieuw doen 'voelen'. Maar het blijven schimmen.

Het verleden: bijvoorbeeld de jaren vijftig oproepen. Een vergeten en verloren stad oproepen: Brussel in die periode. Of een totaal verloren land evoceren: België in die jaren. Niet zoals je het uit kranten, historische boeken of filmmateriaal zou kunnen reconstrueren. Maar zoals ik het zelf heb beleefd en het me herinner. Of meen me te herinneren. Ik schrijf op die manier niet enkel de kroniek van mijn kinderjaren, maar van de wereld waarin die zich afspeelden. En die wereld bestaat uit een familie, een stad, een land, een cultuur, een taal of twee... Ik ben daarin zowel de spil – mijn boeken behoren tot het genre van de autobiografie – als de observator.

Nostalgisch, zal men snel zeggen. Te snel, vind ik. Want bij nostalgie denk je altijd aan een passie overgeven aan het verleden; ik ingetendeel heb de indruk dat ik er op een uitermate actieve manier mee bezig ben. Ik roep het op, boetseer en fatsoeneer het, opdat het opnieuw bruikbaar zou zijn.

Pas wanneer ik niet zou schrijven, in dat verleden zou zwelgen en er verder niets mee zou doen, zou ik de indruk hebben nostalgisch te zijn... Nostalgisch ben ik dan ook niet van nature, alleen als schrijver ben ik het. En dan ook maar voor een deel want het heden interesseert me al evenzeer.

Als schrijver voel ik mij meer socioloog, historicus en vooral archeoloog. Ik probeer te getuigen van hoe het was, om toen in Brussel te leven; welke de mentaliteit was, hoe men zich gedroeg, wat men hoopte en droomde. Al die onsamenhangende feitjes en notities krijgen een nieuwe samenhang vanuit de beleving die ik er van heb gehad. Nee, het was niet onsamenhangend, want we hebben het allemaal op een samenhangende manier beleefd. Dat dit nooit de pretentie kan hebben van een objectieve en globale kijk op die tijd en dat milieu, is duidelijk. Het is er een te beperkte doorsnee van. Maar op zijn minst, hoe minuscuul ook, ze is er. Liever dan schrijver noem ik mezelf dan ook *chroniqueur*. Getuigenis afleggen, zoals een reeks oude foto's getuigenissen aflegt.

En dan het geheugen. Ik heb geen bijzonder goed geheugen. En toch gebeurt er veel

vanuit het geheugen, met die herinneringen. Hele boekwerken komen er uit voort.

Ik moet iets preciezer zijn. Ik heb de indruk dat het schrijven zelf de functie van het geheugen vervult. Het mechanisme van het geheugen vindt letterlijk plaats met de hand, met de pen op het papier, door het schrijven zelf. Ik zei het reeds: je roept op. Maar niet met je stem of je gestiek, maar met het achter elkaar zetten van woordjes en zinnen. Dat zijn de rituele gebaren, die geesten uit het niets doen te voorschijn treden.

Bijvoorbeeld: ik probeer mij een kamer voor te stellen in mijn verbeelding. Dat lukt niet of op onbevredigende wijze, want ik dwaal af, ik ben verstrooid, enzovoort. Maar als ik die kamer begin te beschrijven, meer en meer met woorden probeer te volgen wat zich aan ruimtelijke beelden opdringt, dan groeien geleidelijk aan, scherper en scherper de contouren. Maar ook de kleuren, de geluiden, de geuren die erbij horen, komen dan door de woorden heen terug op. Alsof de woorden het geheugen prikkelen, aanzetten een werk te doen wat het anders met tegenzin zou doen.

Het merkwaardige daarbij is, van de kant van de lezers – althans van de goede lezers, voor wie de boeken werken, op wie mijn boeken werken –, dat zij ongeveer op een soortgelijke manier met hun eigen herinneringen hetzelfde doen. Terwijl zij mijn herinneringen lezen, herinneren zij zich de hunne. Maar dat gebeurt bij hen ook niet in eerste instantie door het geheugen, maar door het lezen zelf. Het lezen zoals het schrijven is een mediator.

★

Anderzijds kan ik niet ontkennen dat ik mij veel herinner, en uitermate precies herinner. En dat is enkel zo omdat ik wat ik mij herinner ook zeer intensief heb beleefd. Het is te vergelijken met het trauma: men beleeft iets op uitermate intensieve manier en dus laat het sporen na. In mijn geval gaat het niet om traumatische ervaringen, maar meestal om futiliteiten, trivialiteiten of dagdagelijkse gebeurtenissen, die op een of andere manier op mij als kind een diepe indruk hebben gemaakt. In vele gevallen weet ik niet eens waarom ze zo diep in mij ('in mijn geheugen,' zegt men dan) zijn gegrift. Door te schrijven probeer ik het verband te achterhalen. Met de vage hoop te ontdekken waarom bijvoorbeeld bepaalde banale straten van het winterse Oostende, de wandelingen door Brusselse buurten, het zwerven door Antwerpen, de kleur van de lucht en het weer, de geur van de wind... zo'n intense fascinatie hebben uitgeoefend, dat ik meen ze telkens opnieuw te moeten oproepen. Alsof ze een mysterieuze boodschap verbergen. Zoals een

trauma. Met dat verschil dat er tientallen, duizenden, ontelbare vele prikkels waren. Een overdaad aan intrigerende dingen, zodat ik de indruk had (en nog heb) dat alles, het hele leven voortdurend enkel en alleen maar bestaat uit dingen die mij intrigeren.

De dingen waren enigmatisch; de wereld om mij heen stak vol boodschappen. Bijna te veel. Het is dan ook geen toeval dat ik later semiotiek ben gaan studeren: de kunst en wetenschap om tekens beter te kunnen ontcijferen en te duiden.

Ook vandaag nog: wat ben ik soms blij en opgelucht dat ik voor een groot aantal regionen van het leven of de kennis *geen* interesse heb. Op zijn minst zullen deze gebieden mijn aandacht niet opeisen en mijn interesse niet opwekken! Ik verkijk mij daar trouwens regelmatig op.

Schrijven is dus wel degelijk een middelje om te proberen alle zinnelijke impressies te ordenen, proberen te begrijpen... begrijpen, vatten. Maar niet met je zintuigen, maar met je verbeelding. Vanop een afstand die toch heel nabij is. In de eerste plaats moet je die impressies omschrijven, (opnieuw) proberen te vatten en snel ergens vastleggen met woorden voor ze vervliegen; papier is geduldig, schreef ik reeds. En dan maar hopen dat de lezers even geduldig zullen zijn.

Open wegens inventaris: alle artikelen, essays, interviews, besprekingen en toneelteksten uit Etcetera
<http://etcetera.vgc.be>

Etcetera

THEATER • DANS • OPERA

ALGEMEEN
RECHTER
RECHTER
RECHTER
RECHTER
RECHTER
RECHTER

ABONNEMENT
0900 100 100
0900 100 100
0900 100 100
0900 100 100
0900 100 100

IN ETCETERA NR. 67
Vindt en zinnen in het Vlaamse Theater
Jorge Montiel, Boris van der Groen
Peter Broeks, Patricia Chénery, Peter De Geert
Marc Vervaeke / Anne Teresa De Keersmaeker